

Ivo Pilar i pitanja o modernizaciji hrvatskog društva

Autor drži kako Ivo Pilar glavne odrednice modernizacije hrvatskog društva razvija u četiri svoja djela. To su: *Secesija* (1898.); *Južnoslavensko pitanje i svjetski rat* (1918.); *Borba za vrijednost svoga »Ja«* (1922.); »O sistematizovanju sociologije« (*Mjesečnik*, 53/1927.). U drugim djelima pretežno se ponavljaju zamisli o modernizaciji hrvatskog društva, razvijene u spomenutim djelima. Prema ocjeni autora, Pilar modernizaciju hrvatskog društva temelji na četiri osnovna uporišta.

(a) Biocentrična osnova društva. Prema Pilaru, društvo se temelji na biološkoj činjenici da je život utjelovljen, odnosno prisutan u ljudskom tijelu. Iz te činjenice izvode se nekoliki oblici postupanja. No, najvažnije je da se na toj osnovi oblikuju dvije ključne intencije u ljudskom djelovanju: težnja održanju života i težnja usavršavanju života.

(b) Individualizacija/personalizacija. Prema Pilaru, to je jedan od ključnih procesa u modernosti. Pojedinaac se oblikuje osloncem na biotičku osnovu, tijelo, na jednoj strani, dok se na drugoj razvija na temelju težnje k usavršavanju života. Pri tomu, ključnu ulogu igraju moralne vrijednosti, umske ideje i volja. Stoga Pilar ustvrđuje kako je optimalnim stanjem pojedinca — značaj iliti osobnost dubinski prožeta moralnim težnjama i voljom.

(c) Razvojno usavršavanje narodne zajednice. Prema Pilaru, narod kao specifična zajednica i povijesni subjekt nastaje dugom evolucijom različitih sastavnica, kao što su populacija, religija, političke institucije, prisutnost na određenom teritoriju te navlastita kultura. Narodi, prirodno, teže uspostaviti navlastitu, nacionalnu, državu. Ona mora, ustrajava Pilar, biti utemeljena na ideji pravednosti (težeći najvećoj dobrobiti za najveći dio stanovništva). Po tomu temeljenju nacionalna je država oprječna imperiju. Osnovni smjer njezine modernizacije je usavršavanje životnih uvjeta ljudi na svim posebnim sektorima društvenog života.

(d) Okcidentalizam. Pilar ustvrđuje kako se modernizacija hrvatskog društva treba razvijati u horizontu temeljnih vrijednosti europskog Zapada. Stoga je i suradnja nacija i država na geopolitičkoj osovini Jadran — Baltik jedna od temeljnih zadaća hrvatske modernizacije. Nasuprot tomu, hrvatska modernizacija treba se oprijeti srpskom imperijalnom programu koji, počevši od kraja 19. stoljeća, glavnim smjerom osvajanja drži upravo osvajanje hrvatskih zemalja, i prodor na Jadransko more. Pilar drži kako je stvaranje južnoslavenstva, kao i prve jugoslavenske države (drugu ne spominje jer je 1933. preminuo), samo tehnički oblik starog srpskog imperijalnog programa, uobličen nakon Prvog svjetskog rata. On je temeljnom prijetnjom hrvatskoj modernizaciji i uspostavi glavnog političkog mehanizma njezina ostvarivanja: hrvatske nacionalne države.

• Ivan Rogić